

МІСТО У СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано поняття і сутність міста як категорії населених пунктів та його місця у системі територіального устрою України. Розглянуто запропоновані науковцями і державотворцями варіанти закріплення статусу міста за населеними пунктами та існуючі у зв'язку з цим проблеми.

Ключові слова: місто, населений пункт, територіальний устрій, населення, адміністративно-територіальна одиниця, влада.

Постановка проблеми. За роки незалежності України триває активний пошук оптимальної моделі побудови та функціонування її адміністративно-територіального устрою. Місто, як і інші населені пункти у його системі, не має чіткого теоретичного та законодавчого визначення. Міста є важливими політичними, економічними, промисловими, культурними, освітніми, науковими та інформаційними центрами. Однак на практиці міста часто не відповідають тій категорії, до якої вони належать. Крім того, за зразком радянської системи вони часто відокремлені від навколишніх територій, що не є виправданим з огляду на необхідність розробки спільних стратегій розвитку.

Стан дослідження. За останнє десятиліття було зроблено певні кроки у напрямку удосконалення правового регулювання населених пунктів в Україні. Зокрема, розроблено декілька законопроектів «Про територіальний устрій України».

Серед наукових досліджень територіального устрою, населених пунктів та міст зокрема, заслуговують на увагу роботи таких вітчизняних вчених як: І. Коліушка, В.С. Куйбіди, О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, Н.Р. Нижник, В.Ф. Погорілка, С.О. Сивоконь, В.М. Шкабаро, В.А. Яцюк та інших.

Разом з тим, невідповідне вимогам сучасності вивчення специфіки міст та інших населених пунктів, обумовленої їх соціальним, економічним, політичним, культурним, географічним чи іншим значенням зумовлює потребу дослідження теоретико-правових аспектів функціонування міст в Україні.

Мета статті – запропонувати вирішення окресленої проблеми у зв'язку з відсутністю єдиного загальноприйнятого теоретичного та

правового визначення міста та підстав надання населеним пунктам цього статусу.

Виклад основних положень. У науці та законодавстві нині не існує однозначності щодо визначення поняття «місто», як і інших категорій населених пунктів загалом. У теоретичному ж значенні категорія «місто» є неоднозначним і багатоплановим явищем. Як зазначав О. Шпенглер, народи, держави, політика і релігія, всі мистецтва, всі науки засновані на єдиному феномені людського існування, на місті [1, с. 92].

Історія людства, поява, розвиток та зникнення держав змінювало уявлення людей про місто, його устрій, масштаб, чисельність населення, сфери розвитку змінювалися із розвитком історії.

Сутність і соціальне призначення міста розглядали представники філософсько-правових поглядів ще в епоху античності. На європейському континенті теорії міст розвивались насамперед в античній Греції. У зв'язку з розвитком перших грецьких поселень, а пізніше багатьох колоній вздовж середземноморського узбережжя, філософи того часу розробляли питання ідеального устрою міст-держав. Найбільш відомими є праці Платона (427–347 рр. до н. е.) «Політика» і «Законои», в яких він намагається вирішити передусім суспільні проблеми. Зокрема, філософа цікавили питання найбільш прийнятних розмірів поселень, узагальнення певних функцій, вибору найкращих правителів, тощо. Погляди Платона згодом доповнює Арістотель (384–322 рр. до н. е.), який у своїй «Політиці» також розглядає найкращий устрій міста-держави, структуру населення відповідно до виду діяльності, оптимальну чисельність населення, вибір міської території та благоустрій поселення.

У цій праці він розмірковує про взаємозв'язок форми правління і організації життя міста [2, с. 15–17].

Навіть в Біблії міститься правило, відповідно до якого межі міста мають бути оточені сільськогосподарськими землями. Очевидно, для того, щоб здійснювати продовольче забезпечення мешканців міста [2, с. 13].

Епоха Відродження принесла своє бачення міста. У цей час більшість теоретиків розвивають концепцію створення «ідеального міста» шляхом досконалого влаштування усіх сторін його життєдіяльності. Зокрема, Л. Б. Альберті запропонував актуальні й на сьогоднішній день ідеї благоустрою міста. Ф. Сфорца розробив теорію зіркоподібного міста, а Леонардо да Вінчі вперше в історії створив генеральний

план цілої області. Проте більшість теорій «ідеального міста» не було реалізовано через їх абстрактність [2, с. 21–30].

Велике значення для розвитку теорій міста мають погляди утопістів. Саме вони першими свідомо стали розглядати устрій міст і систему всього розселення у взаємозв'язку з розвитком суспільства, досліджуючи міста не тільки як ансамблі будинків і вулиць, а насамперед як середовище для життя окремої людини і соціальних груп людей. Т. Мор, зокрема, у своєму романі про фантастичний острів, де панує взірцевий суспільний устрій, підняв питання про значення суспільного обслуговування та усупільнення низки функцій. Д. Верас, автор книги з історії видуманого народу – севарамбів, змалював устрій міст в умовах комунізму [2, с. 32–35].

У XIX ст. зароджуються теорії великого міста. Паралельно з ними існують погляди, що відкидають функціонування великих міст, а також міст взагалі.

Наприклад, Бісмарк відстоював ліквідацію великих міст, оскільки існування останніх загрожувало його політичній владі (великі міста не давали хороших солдатів). У другій половині XIX ст. містотеоретики констатували, що велике промислове місто в загальній системі розселення стало новим явищем, що розвивається. Ще в кінці XVIII ст. влада і магістрати мріяли про ріст міста, а вже через сто років це стало серйозною проблемою. З огляду на це, з'являються праці про місто майбутнього (Т. Френч), футуристичне місто, місто хмарочосів (Сант Еліа) [2, с. 53–64].

Разом з тим деякі автори надають перевагу малим містам і поселенням, а не містам-гігантам з ускладненим управлінням. Проте загальновідомо, що маленьке місто не може бути єдино можливим компонентом розселення, оскільки це суперечить умовам розміщення і розвитку виробничих сил і не відповідає об'єктивним потребам і можливостям людини [2, с. 87].

Щодо пояснення сутності міста сьогодні існує низка наукових теорій: кількісна (К.Бюрхер), політико-адміністративна (М.Ю. Шаповал), соціальна (М.П. Анциферов), економічна (В. Зомбарт, К. Маркс, Ф. Енгельс), предметно-матеріальна, емоційно-психологічна (Е. Гоурд) та універсальна (М. Вебер, Г.Дж. Берман) [3, с. 725–726].

Місто є об'єктом дослідження багатьох наук та навчальних дисциплін, зокрема, історії, географії, економіки, архітектури, екології, демографії, етнології, культурології, соціальної психології, філософії, соціології та юридичної науки [4, с. 41–49].

Енциклопедичний словник визначає місто як великий населений пункт, жителі якого зайняті головним чином у промисловості, торгівлі, в адміністративних установах тощо [5, с. 513]. Міста є центрами зосередження населення, не зв'язаного безпосередньо з сільським господарством. Для них характерна територіальна концентрація виробництва, підвищена густина заселення і компактність забудови. Місто тісно пов'язане з навколишнім районом, активно впливає на нього, є господарським і культурним, а здебільшого й адміністративним центром. При віднесенні населених пунктів до категорії міст законодавчі органи різних країн застосовують різні критерії й показники: чисельність населення, адміністративні функції, міські ознаки (рівень благоустрою) тощо [6, с. 34].

Заслуговує на увагу характеристика міста у філософському контексті – це соціально-економічне, культурне і адміністративно-територіальне утворення, що виникло історично при переході від первіснообщинного до рабовласницького ладу на основі суспільного поділу праці внаслідок промислового розвитку і концентрації продуктивних сил; одна з форм суспільного розселення, що є важливим наслідком людського прогресу [7, с. 388].

Відповідно до напрямів функціонування, місто – територіально-концентрована форма зосередження різних сфер (матеріальної та нематеріальної), галузей і видів діяльності, а отже, – головної продуктивної сили та стилю життя. В сучасному місті зосереджено основний інтелектуальний, промисловий, транспортний, культурний, управлінський та інший потенціал країни, сферу послуг (суб'єктно-об'єктний потенціал), матеріалізовано всі підсистеми суспільних відносин (економічних, соціальних, правових, політичних, ідеологічних та ін.) [8, с. 435].

С.Є. Саханенко вважає, що місто – це об'єкт, для дослідження якого слід застосовувати системний підхід. На думку науковця, місто – це не тільки територія громадського розселення людей, що дає умови для використання праці, задоволення матеріальних і духовних потреб, але і складний об'єкт управління, соціальний та економічний розвиток якого регулюється організаційно-розпорядничими й економічними методами управління [4, с. 53].

Досліджуючи конституційно-правовий статус міста, своє формулювання цієї категорії населених пунктів запропонувала В.М. Шкабаро: «Місто – це населений пункт, що сформувався історично природним шляхом або створений за ініціативою держави, який, відповідно

до законодавства, віднесено до категорії міст, і в межах території якого на публічних засадах самоорганізується та функціонує міська територіальна громада, що має специфічну економічну, екологічну, технічну, соціально-культурну інфраструктуру, організацію політичного і суспільного життя та визначені та закріплені Конституцією, законами України та статутом територіальної громади міста, права щодо вирішення питань місцевого значення» [9]. У цьому випадку слушною є думка науковця про те, що міста можуть формуватися не тільки історично, а й штучно, зокрема, у зв'язку з відкриттям великого промислового підприємства, робітники якого і заселяють цей населений пункт (наприклад, м. Новояворівськ Яворівського району Львівської області).

Існує низка законопроектів, що мають за мету упорядкування існуючого територіального устрою України та регламентацію правового статусу населених пунктів нашої держави, зокрема і міст.

Автори проекту Закону «Про територіальний устрій України» від 14 квітня 2005 р. запропонували визначення міста з урахуванням наступних аспектів його функціонування: «Місто – це поселення з компактною забудовою та чисельністю населення не менше ніж 10 тисяч жителів, яке має розвинуту соціальну, комунальну, транспортну інфраструктуру, жителі якого у більшості своїй зайняті у промисловості, торгівлі, управлінні, сфері послуг, сфері культури» [10].

Подібне визначення міста можна знайти і в одному із найновіших законопроектів «Про територіальний устрій України» № 4182 від 10 березня 2009 р. У даному документі розкрито суть такої категорії, як місто-район: це місто, яке є економічним і культурним центром, має розвинену промисловість, комунальне господарство, значний житловий фонд, з кількістю населення понад 50 тисяч, або місто з кількістю населення менше 50 тисяч, якщо воно має важливе промислове, культурне, історичне значення, або включено до курортних зон і на його території розташовані санаторії, лікувальні та оздоровчі заклади, туристичні бази, інші заклади відпочинку (частина 2 статті 12) [11].

Інститутом громадянського суспільства було запропоновано свій варіант проекту закону «Про територіальний устрій України», який було зареєстровано у Верховній Раді України 2012 року. У цьому документі місто – це статус, якого може набути поселення з компактною забудовою, на території якого розташовані промислові і переробні підприємства, комунальні господарства, житловий фонд, мережа соціально-культурних закладів і підприємств, яке має розвинуту соціальну, комунальну і транспортну інфраструктуру та жителі якого у більшості

своїй зайняті в управлінській, промисловій, торговельній, соціально-культурній сферах та сфері послуг [12].

Враховуючи вищевикладене, хочеться запропонувати визначення міста, яке, на наш погляд, найбільш повно розкриває його характеристики – це населений пункт переважно з компактною забудовою, що має соціальну-побутову, соціально-культурну, житлово-комунальну, транспортну та господарську інфраструктуру, з чисельністю населення не менше 10 тисяч, і в межах якого функціонують місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або їх територіальні підрозділи.

Місто має свої функції, що становлять основні напрями і види діяльності міської територіальної громади та її органів, які виражають суспільне та державне призначення цього населеного пункту та здійснюються з метою вирішення питань міського значення в інтересах міських жителів і з урахуванням загальнодержавних інтересів в межах Конституції та законів України. Функції міста проявляються у процесі діяльності територіальної громади міста та обраних нею органів міського самоврядування, а також діяльності підприємств, установ, організацій, які розташовані у місті. Це, зокрема: політичні, економічні, соціальні, культурні, екологічні тощо. Крім того, місту притаманні й окремі технологічні функції: нормотворча, інформаційна, бюджетно-фінансова, матеріально-технічна, функція планування, соціального контролю, територіальні та інші [9].

У довідково-енциклопедичній літературі можна зустріти такі поняття, як місто-супутник та місто-побратим. Місто-супутник – місто або селище міського типу, що розвивається поблизу більшого міста і тяжіє до нього, як до центру у виробничому, господарському й культурно-побутовому відношеннях. Основою для створення міст-супутників є промислові підприємства, наприклад установи, вищі навчальні заклади, які будуються поблизу великого центру або виносяться з нього в результаті реконструкції. Створення міста-супутника сприяє усуненню надмірної концентрації промисловості й населення у великому місті та впорядкуванню розвитку всієї очолюваної ним агломерації [6, с. 36]. Агломерація населених пунктів – скупчення населених пунктів, в основному міських, між якими існують тісні економічні, трудові та культурно-побутові зв'язки. Одна з найбільш розвинутих форм групового розселення, яка виникла і зростає на основі концентрації населення, у містах, насамперед у великих, що звичайно стають ядром агломерації. Наприклад, Київська, Харківська агломерації. Для

агломерації населених пунктів характерне територіальне зближення населених пунктів, значний розвиток трудових поїздок (т. зв. маятникова міграція) населення приміської зони у центральне місто [13, с. 55].

Місто-побратим – місто, що уклало з закордонним містом угоду про взаємну дружбу [14, с. 532].

Як зазначає В.С. Куйбіда, особливості кожного міста обумовлюються його розмірами, розміщенням виробничих сил, поділом праці, побутом місцевих жителів, структурою взаємозв'язків виробничої та невиробничої сфери. Розвиваючись як адміністративно-політичний, соціально-економічний, історико-культурний центр відповідної території, місто набуває характерних рис, що виділяють його з-поміж інших населених пунктів [15].

Сьогодні в Україні, крім декількох положень Конституції України, базовим нормативним актом, що регулює правовий статус міст, залишається положення «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР», затверджене указом Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 р. [16]. Це положення безумовно застаріло. Згідно з пунктом 13 статті 92 Конституції України територіальний устрій держави визначається виключно законами України, а інші пов'язані з цим питання віднесено до повноважень Верховної Ради України (пункт 29 частини 1 статті 85 Конституції України) [17].

До міських населених пунктів належать міста загальнодержавного (Київ, Севастополь), республіканського (в Автономній Республіці Крим), обласного та районного значення. В цілому в Україні станом на 1 січня 2013 р. 460 міст, із них міст загальнодержавного значення (спеціального статусу) – 2, міст республіканського значення – 11, міст обласного значення – 167, міст районного значення – 280. Для прикладу, у Львівській області нараховується 9 міст обласного значення і 35 – районного значення [18].

Міста республіканського і обласного значення розміщені нерівномірно: третина з них – у Донецькій (28), Луганській (14), Дніпропетровській областях (13). Лише одне місто обласного підпорядкування (це власне обласний центр) у Тернопільській області. Міста республіканського і обласного підпорядкування суттєво відрізняються за чисельністю населення [19, с. 166]. За даними Держкомстату України, сьогодні лише 95 міст обласного значення мають чисельність населення більше 50 тисяч осіб. Найменшими містами цієї групи населених

пунктів є Моршин (4 тисячі) Львівської області, Яремче (7 тисяч) та Болехів (10 тисяч) Івано-Франківської області, Чоп (8 тисяч) Закарпатської області, Ржищів (8 тисяч) Київської області, Теплодар (9 тисяч) Одеської області, Новодністровськ (10 тисяч) Чернівецької області, Жданівка (13 тисяч) Дніпропетровської області, Острог (14 тисяч) Рівненської області [18]. Варто зазначити, що із 180 міст спеціального статусу, обласного та республіканського в АРК значення, 86 мають у своєму складі інші населені пункти (міста районного значення, селища міського типу, сільські населені пункти), зокрема до складу 22 із них входять міста районного значення (у Донецькій області таких міст – 10, у Луганській – 7, у Львівській – 4, у Херсонській області та АРК по одному) [18].

Адміністративно-правовий статус «місто обласного значення» надавався у минулому населеним пунктам, які мали важливе для області господарське, промислове, культурне, рекреаційне, транспортне чи інше значення або значну чисельність населення (понад 50 тисяч осіб). Проте, сьогоднішнє становище більшості таких міст не відповідає наданому статусу. Тому очевидно, що є потреба у вдосконаленні адміністративно-правового регулювання цієї категорії населених пунктів.

Беручи до уваги те, що адміністративно-територіальний устрій країн світу не передбачає розподілу міст за їх статусом на міста обласного або районного значення, як це має місце в Україні, окремі вчені обґрунтовують ліквідацію цих ланок і в системі територіального устрою нашої держави [20, с. 47]. Спираючись на прогнозування і планування перспективного розвитку соціально-економічних територіальних систем різних ієрархічних рівнів, виділення міст ізольовано від територій адміністративних районів, на яких вони розташовані (навіть у тих випадках, коли ці міста виконують одночасно роль центрів цих районів), є недоцільним. Місто є фокусом території, на якій воно розташоване, має з прилеглою територією тісні господарсько-матеріальні, трудові, соціальні та інші зв'язки. Але, маючи особливий статус в адміністративно-територіальному поділі, місто живе за власною стратегією та програмами розвитку. Штучне відокремлення міст від навколишніх територій, навіть за рахунок надання їм вищого статусу, є не зовсім виправданим з огляду на необхідність розробки спільних стратегій розвитку [20, с. 52]. Разом з тим, існують пропозиції щодо надання деяким містам, які є найбільшими за кількістю жителів (як правило, не менше одного мільйона осіб) адміністративними, промисловими, науковими, фінансовими центрами України і які забезпечують надання

високоякісних соціальних послуг населенню кількох областей, статусу міст загальнодержавного значення [20, с. 62].

Закріплюючи законодавчо за населеним пунктом категорію «місто», слід брати до уваги такі їх характеристики:

- рівень підпорядкування;
- функціональне призначення;
- чисельність постійних мешканців;
- система розселення мешканців;
- наявність соціальної, економічної, комунальної інфраструктури;
- питома вага населення міста, що зайняте в економічній сфері.

До сучасних проблем у функціонуванні міст і систем населених пунктів в Україні належать: неузгодженість соціального, економічного, містобудівного та екологічного аспектів розвитку населених пунктів та прилеглих територій; надмірна концентрація населення і виробництва у великих містах; уповільнений розвиток більшості середніх і малих міст; недостатній рівень розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури населених пунктів. Основною причиною цього є відсутність науково-обґрунтованої загальнодержавної стратегії розвитку та забудови міст, недосконалість їх правового регулювання [21, с. 22].

Основними принципами сталого розвитку міст вважаються: обмеження територіального розвитку міст; мінімальне споживання усіх видів ресурсів при забезпеченні соціального ефекту на основі комплексної оцінки умов розвитку міст; ефективне використання міських територій; максимальний рівень задоволення екологічного стану житлової забудови; створення ефективних методів управління та економічного стимулювання; створення єдиної системи планування і управління містобудівними процесами на рівні країни, регіону, міста [21, с. 66–67].

Європейська декларація прав міст передбачає, що жителі європейських міст беруть на себе зобов'язання домагатися забезпечення всім мешканцям рівних прав на:

- безпеку правову (місто має бути вільним від злочинності) й екологічну (на чисті від забруднення повітря, воду й землю, низький рівень шуму, охорону природи й природних ресурсів);
- працю (можливість отримати роботу й цим забезпечувати свою особисту фінансову самостійність);
- житло, якісну архітектуру, безпечний рух транспорту, охорону здоров'я, спорт, дозвілля;

- культуру (можливість займатися різними культурними і творчими видами діяльності);
- гармонійне життя, власне політичне життя;
- економічний розвиток (органи місцевої влади зобов'язані дбати про економічне зростання виробництва, торгівлі й послуг у місті);
- раціональне використання природних ресурсів;
- співпрацю між містами й фінансову забезпеченість;
- рівноправність усіх жителів незалежно від статі, віку релігії, матеріального й політичного становища, фізичних чи психічних особливостей [22].

Отже, місто – це великий споживач природних та матеріальних ресурсів, проте міська влада, за окремими винятками, не є власником чи розпорядником цих ресурсів, хоча дуже часто зобов'язана вкладати великі кошти у розбудову інфраструктури їх експлуатації, розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, де вони добуваються чи продукуються. Разом з тим, місто є центром тяжіння для інтелектуалів, у якому вони концентруються, постійно впливаючи на весь навколишній регіон. Одночасно місто є провідним продуцентом ідей, нових технологій, споживчих товарів, культурних цінностей. Таким чином, місто і його мешканці виступають організатором різних сторін суспільного та господарського життя певного регіону, реально навіть не маючи управлінських важелів для цього [23, с. 201–202].

Світовим співтовариством, у тому числі на європейському рівні, приділяється значна увага правовому забезпеченню статусу міста, міської демократії, організації влади на локальному рівні. Україна як урбанізована держава також потребує внутрішньодержавного законодавчого забезпечення й відповідних механізмів реалізації у цій сфері [24].

Висновки. Незважаючи на недосконалість правового регулювання населених пунктів, які мають статус міст в Україні, в ідеалі місто – це важливий політичний, економічний, культурний, освітній, науковий та інформаційний центр, часто метрополія, мегаполіс. З огляду на це, виникає необхідність забезпечення містам такого статусу, при якому місто – це насамперед його громада, постійні та тимчасові мешканці, продуценти і консументи, виробники матеріальних і творці духовних цінностей, електорат, повноправний господар у своєму домі. З метою забезпечення належного нормативно-правового регулювання населених пунктів, зокрема й міст, необхідно прийняти закони, що б регламентували їх правовий статус, зокрема «Про адміні-

стративно-правовий статус міста», «Про категорії міст в Україні», «Про надання містам спеціального статусу».

1. Шпенглер О. Закат Європы: очерки морфологи мировой истории: в 2 т. – М.: Мысль, 1998. – Т. 2: Всемирно-исторические перспективы. – 606 с.
2. Груза Иржи. Теория города / Груза Иржи; [науч. ред. О.А. Швидковский]. – М.: Изд-во литературы по строительству, 1972. – 248 с.
3. Юридична енциклопедія: у 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін.]. – К.: Українська енциклопедія, 2001. – Т. 3. – 792 с.
4. Саханенко С.Є. Політичне управління містом в умовах самоврядування / С.Є. Саханенко. – Одеса: ОФ УАДУ, 2001. – 380 с.
5. Український радянський енциклопедичний словник: у 3 т. / [редкол.: А. В. Кудрицький (відп. ред. УРЕ) та ін.]. – 2-ге вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1987. – Т. 3. – 736 с.
6. Українська радянська енциклопедія: в 12 т. / [гол. ред. М.П. Бажан]. – 2-ге вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1982. – Т. 7. – 526 с.
7. Філософський словник / [за ред. В.І. Шинкарука]. – 2-ге вид. – К.: Українська радянська енциклопедія, 1986. – 800 с.
8. Економічна енциклопедія: в 3 т. / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Вид. центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.
9. Шкабаро В.М. Конституційно-правовий статус міста в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В.М. Шкабаро. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://librar.org.ua>. – К., 2005.
10. Про територіальний устрій України: Проект Закону України від 14 квіт. 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 75. – С. 10–13.
11. Про територіальний устрій України: Проект Закону від 10 бер. 2009 р. № 4182 (ініціатор А.С. Грищенко). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34704
12. Про територіальний устрій України: Проект Закону, розроблений Інститутом громадянського суспільства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=91>
13. Українська радянська енциклопедія: в 12 т. / [гол. ред. М.П. Бажан]. – 2-ге вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – Т. 1. – 542 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [за ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
15. Куйбіда В.С. Конституційно-правові основи самоврядування в містах обласного значення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В.С. Куйбіда. – Х., 2000. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lawbook.by.ru/vak/aref/text/121.shtml>
16. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від

12 берез. 1981 р. № 1654-Х. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1654-10>

17. Конституція України: Основний закон від 28 черв. 1996 р. № 254к // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

18. Кількість адміністративно-територіальних одиниць в Україні станом на 1 січня 2013 року. Статистична інформація. Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

19. Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі: монографія / М.С. Дністрянський. – Львів, 2000. – 310 с.

20. Адміністративно-територіальний устрій України: проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / [С.О. Сивоконь, В.А. Яцюк та ін.]; за заг. ред. В.Г. Яцуби. – К.: Секретаріат КМУ, 2003. – 322 с.

21. Ключниченко Є.Є. Управління містом: навч. посібник / Є.Є. Ключниченко. – К.: КНУБА, 2003. – 260 с.

22. Європейська хартія міст: Маніфест нової урбаністики від 29 травня 2008 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sites/new/dubensk/ua/4730.htm>

23. Трохимчук С.В. Шляхи трансформації владних структур великого міста на засадах демократії та ринкових відносин / С.В. Трохимчук // Управління великим містом: адміністрування та безпосередня демократія (проблеми теорії та практики): матер. II укр.-польс. наук.-практ. конф. (Львів, 4–5 груд. 2003 р.). – Львів: Добродійний громадський фонд ім. кн. Осмомисла, 2004. – С. 201–211.

24. Камінська Н.В. Правовий статус міста: національний та міжнародно-правовий аспект / Н.В. Камінська // Проблеми конституційного права й державного будівництва. – 2010. – № 110. – С. 46–56.

Павлович-Сенета Я.П. Город в системе территориального устройства Украины: теоретико-правовой аспект.

Проанализированы понятие и сущность города как категории населенных пунктов и его места в системе территориального устройства Украины. Рассмотрены предложенные учеными и представителями государства варианты закрепления статуса города за населенными пунктами и существующие в связи с этим проблемы.

Ключевые слова: город, населенный пункт, территориальное устройство, население, административно-территориальная единица, власть.

Pavlovich-Seneta Y.P. City in the system of territorial structure of Ukraine: theoretical and legal aspects.

The article discusses the concept and essence of the city as a category of settlements and its place in the system of territorial division of Ukraine. Offered to scholars and statesmen options for fixing the status of existing settlements and in connecting with this the problems are considered.

Key words: city, town, divisions, population, administrative unit, power.

Стаття надійшла 3 квітня 2013 р.